

Jan Załęski

"Études sur la première lettre de Pierre", Charles Perrot, Edouard Cothenet, Paris 1980 : [recenzja]

Collectanea Theologica 55/1, 211-213

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w *Corpus Paulinum* i pismach deuteropawłowych (np. J. Baumgarten przy omawianiu terminu *kairos*, t. II, kol. 571, 574).

Tu nasuwa się pytanie, czy rzeczywiście wszystkie wyżej wspomniane listy (Kol, Ef, 2 Tes i Listy Pasterskie) w jednakowym stopniu można uznać za nie-Pawłowe, odmawiając mu ich autorstwa w najszerszym pojętym tego słowa znaczeniu. Jak wiadomo, nie brak jeszcze autorów którzy opowiadają się za autorstwem Pawłowym, szeroko rozumianym, np. 2 Tes czy Kol. Czy rzeczywiście nadszedł już czas na definitywne rozstrzygnięcie problemu autorstwa listów przypisywanych do tej pory Pawłowi?

Główny cel i właściwość EWNT polega na tym, że próbowano pokazać znaczenie poszczególnego słowa w związku z tekstem, w którym ono występuje. Tam jednak, gdzie było to konieczne dla lepszego zrozumienia treści słowa, przedstawiono i wydobyto jego związki egzegetyczne i teologiczne, a nawet, jeżeli to było konieczne, pokazano jego historyczne podstawy. I tak np. O. Betz zanim przeszedł do ukazania treści imienia Abraam w NT, sięgnął najpierw do ST i wczesnego judaizmu, by na tym tle pełniej przedstawić jego zbawczo-historyczne znaczenie (t. I, kol. 3—7). F. Hahn omawiając hasło *huios* wskazuje wyraźnie na jego chrystologiczne znaczenie (t. III, kol. 912, 916nn), a H. Goldstein ukazuje teologiczne, chrystologiczne i eklezjologiczne znaczenie terminu *poimen* (t. III, kol. 301—304).

Jak wynika z tego, co przed chwilą powiedziano — a wskazano tylko przykładowo niektóre hasła — mimo iż recenzowany słownik ma w tytule „egzegetyczny”, to jednak zawiera on także „orientację” teologiczną i tym przewyższa zdecydowanie takie słowniki jak F. Zorella i W. Bauera, wymienione na początku.

Warto podkreślić także to, że słownik uwzględnia ważniejsze warianty tekstu (np. t. II, kol. 691; t. III, kol. 455) oraz grecką literaturę pozabiblijną (np. t. II, kol. 755 przy omawianiu słowa *koiton*).

Ułatwia szybkie poszukiwanie się słownikami skorowidz słów niemieckich i imion, które są tłumaczeniem słownictwa greckiego NT. Skorowidz ten oznaczono cyframi arabskimi z gwiazdką. Przy każdym słowie czy imieniu podano tom oraz kolumnę, w którym one występują. Pozostaje na koniec wyrazić wdzięczność i pogratulować tak wspaniałego dzieła, które z całą pewnością będzie przez lata służyć wielu naukowcom z całego świata.

ks. Jan Załęski, Warszawa

Charles PERROT, Édouard COTHENET i inni, *Études sur la première lettre de Pierre*, Paris 1980, Les éditions du Cerf, s. 279 (*Lectio Divina* t. 102).

Książka godna jest uwagi nie tyle ze względu na to, że ukazała się w zasłużonej serii wydawniczej, ile ze względu na tematykę, którą porusza. Zajmuje się bowiem różnymi, a zarazem bardzo istotnymi problemami 1 Listu św. Piotra. Przygotował ją do druku C. Perrot, profesor Instytutu Katolickiego w Paryżu. Jak wynika z przedmowy, zaprezentowano w niej referaty (wykłady), komunikaty i dyskusje w mniejszych grupach roboczych, jakie miały miejsce podczas Kongresu Katolickiego Towarzystwa Francuskiego dla Studiów nad Biblią w Orsay w 1979 roku. Nie znaczy to, że wydrukowano w książce wszystkie głosy podczas dyskusji „przy okrągłym stole”.

Książka składa się z dwóch części: część pierwsza prezentuje referaty wygłoszone podczas kongresu (s. 13—152), część druga — komunikaty i wyniki dyskusji w mniejszych grupach roboczych (s. 155—267). Na końcu książki mamy podaną bibliografię selektywną do 1 Listu św. Piotra i spis treści (s. 269—279). Bibliografia ułożona jest nie według kolejności alfabetycznej autorów, ale według zagadnień występujących w liście. Zaczyna ją wykaz najważniejszych komentarzy do 1 P, potem następuje krótka nota na temat stanu badań, i wreszcie bibliografia na temat krytyki tekstu, odbiorców i okoliczności napisania, rodzaju literackiego, relacji do innych pism NT, hymnów chrzcielnych, korzystania ze ST, korzystania z logiów ewangelicz-

nych, kodeksów domowych (*Haustafeln*), na temat niektórych zagadnień szczegółowych (np. polityczna odpowiedzialność według 1 P), relacji do listów Pawła, chrystologii życia chrześcijańskiego, urzędów i wreszcie kilka pozycji pomocnych przy interpretacji.

Tak potraktowana bibliografia ułatwi z pewnością pracę tym, którzy będą się zajmować jednym z wymienionych zagadnień w 1 P, tym bardziej, że podane są pozycje najnowsze i na ogół trafnie dobrane. Zastrzeżenie budzi natomiast dość niedbale przygotowany spis rzeczy i w jednym przynajmniej przypadku wprowadzający w błąd przypis (s. 231, przypis 2, pod nazwiskiem A. Grillmeier).

W pierwszej części książki zaprezentowano 5 referatów. E. Cothenet wprowadza czytelnika w aktualne orientacje w egzegezie 1 P (s. 13—42). Autor porusza takie zagadnienia jak krytyka tekstu, świadectwa patrystyczne, adresaci i okoliczności powstania listu, jedność tekstu i rodzaj literacki, problem autorstwa. Próbuje wreszcie ukazać 1 P jako pismo, w którym ścierają się główne prądy I wieku. Drugi artykuł (C. Lepelly) ukazuje kontekst historyczny 1 P. Jest to — jak zaznacza autor w podtytule — próba interpretacji listu, a zwłaszcza tych tekstów, które wskazują, iż adresaci 1 P rozproszeni w prowincjach rzymskich cierpią prześladowania. Na tej podstawie oraz po odwołaniu się do świadectw historycznych w starożytności snuje autor dalsze rozważania, komu można przypisać prześladowania, a co za tym idzie, kiedy mógł powstać 1 P. (s. 43—64). W trzecim artykule J. Schlosser (s. 65—96) stara się pokazać, że św. Piotr przekazuje orędzie chrześcijańskie za pośrednictwem motywów i języka zapożyczonych ze ST. Robi to na przykładzie takich tekstów jak 1 P 1,22—25; 2,4—8; 2,21—25, w których bez trudu można dostrzec sens chrystologiczny cytowanych tekstów ST. A. Van hoye (s. 97—128) porównując 1 P z innymi pismami NT stara się ukazać właściwy temu listowi Piotra sposób traktowania zagadnień teologicznych, np. specjalny styl przedstawienia Trójcy Świętej (s. 104n) czy właściwy 1 P sposób mówienia o nowym narodzeniu (s. 119n). Oddaje to zresztą dobrze oryginalny tytuł: *1 Pierre au carrefour des théologies du NT*. Interesujący jest wreszcie ostatni artykuł pierwszej części książki, w którym M.-A. Chevallier zajmuje się zagadnieniem, jak należy czytać 1 P dziś (s. 129—152). Zamiast konkretnych wskazówek, jak należy czytać 1 P i jakie stąd mogą płynąć korzyści dla czytelnika, autor wskazuje najpierw aktualizację Pisma Świętego w ogóle, zawartą w Biblii, i na tym tle pokazuje przypadek szczególny 1 P, a potem na przykładzie konkretnych tekstów (1 P 2,6—8; 2,12) ich aktualizację w czasach współczesnych.

Patrząc na spis treści można by obawiać się wielu powtórzeń w tej części książki. Autorzy poruszają niejednokrotnie te same zagadnienia, zawsze jednak pod innym aspektem. Może najczęściej powracającym tematem jest czas napisania listu i, co się z tym bezpośrednio wiąże, problem autorstwa. Przysiąc trzeba autorom jasność wyrażania swoich myśli i zajmowanego stanowiska wobec poruszanych zagadnień.

Druga część książki zawiera 6 komunikatów, z natury rzeczy nieco krótszych od referatów z poprzedniej części. Dotykają one zagadnień bardziej szczegółowych. I tak J. Duplacy — Ch.-B. Amphoux zajmują się historią tekstu 1 P (s. 155—173). Cenną rzeczą jest podany stan badań w tej dziedzinie (nie pierwszy zreszta raz w tej książce). Inny z autorów (J. Calloud) poświęca swoje długie, jak na komunikat, wystąpienie analizie semiotycznej wybranych tekstów 1 P (s. 175—206). Nieco później ukazała się jego książka (1982 r.) na temat analizy semiotycznej 1 P. W interesującym nas artykule autor poddał takiej analizie tylko pierwszy rozdział, dzieląc go na trzy mniejsze jednostki: błogosławieństwo lub dobre zastosowanie słowa (1,3—9), prorocy zwastunami Ewangelii (1,10—12), gdzie próbuje określić rolę proroków i ich stosunek do głosicieli Ewangelii, rolę „Ducha Chrystusa” i aniołów, a wreszcie wymagania i skutki słowa (1,13nn).

M. Carrez prezentuje problem niewolnictwa w 1 P (s. 207—217). Zestawiając go z innymi tekstami NT na ten temat, autor ukazuje doniosłość chrystologiczną tekstu 1 P 2,18—25. Innym konkretnym i ważnym z punktu widzenia doktrynalnego tematem zajął się P. Sandev oir (s. 219—229). Chodzi o wyrażenie „królewskie kapłaństwo”, jak mamy to w tłumaczeniu NT, z 1 P 2,9. Osadzając ten tekst w szerszym kontekście dochodzi autor do wniosku, że nie chodzi w nim o kapłaństwo ministerialne. Ch. Perrot poświęcił swoje wystąpienie jednemu z najtrudniejszych tekstów, jeżeli nie całego NT, to z pewnością w 1 P. Mowa tu o 1 P 3,19 i 4,6, czyli o zstąpieniu Chrystusa do otchłani i przepowiadaniu tam Ewangelii (s. 231—246). Przypomniawszy dwie teorie współcześnie najbardziej akceptowane (chodziłoby o dusze współczesne Noemu lub o ogłoszenie zwycięstwa Chrystusa zmarłych duchom anielskim, a dokładniej — duchom upadłym), autor wysuwa pewne sugestie, zgodnie z którymi można by widzieć w 3,19 i 4,6 Chrystusa zmarłych duchom głoszącego duszom zmarłym — tym sprawiedliwym z czasów potopu, skruszonym czy dotkniętym łaską — możliwość życia duchowego. Tego samego zagadnienia dotyka ostatni artykuł (s. 246—267). Jego autorka (A.-M. Bonnardière) prezentuje stanowisko św. Augustyna w tej sprawie, które przez długie lata zaciążyło na egzegezie tego trudnego tekstu. Chciałoby się w tym miejscu dodać: szkoda, że tylko doktrynę Augustyna.

Podobnie jak w pierwszej części książki, tak i tu trzeba podkreślić umiejętność i zwięzłość w przedstawianiu problematyki, a potem w klarownym jej rozwijaniu. Nawet tam, gdzie teksty są wyjątkowo trudne (1 P 3,19; 4,6). Stosunkowo łatwo i szybko można zorientować się w stanowisku danego autora dzięki umiejętności jasnego i precyzyjnego sposobu wyrażania się. Książka warta jest z całą pewnością zainteresowania. Orientuje bowiem dobrze w zasadniczych problemach 1 Listu św. Piotra.

ks. Jan Załęski, Warszawa

ks. Janusz TARNOWSKI, *Próby dialogu z młodymi. Prekatecheza egzystencjalna*, Katowice 1983, Księgarnia św. Jacka, s. 392.

Współczesny, ciągle rozwijający się świat wymaga przemian także w zakresie katechizacji i doprowadzania dzieci i młodzieży do spotkania z Bogiem. Szczególnie lata ostatnie dowodzą, że istnieje głęboka potrzeba rzeczywistego kontaktu z Bogiem, dopełniającego się w samym człowieku. Jak ukazać młodzieży tę drogę, jak jej dopomóc w tej ciągłej wędrówce? Pytanie to stawia sobie wielu katechetów, rodziców i wychowawców.

Książka ks. J. Tarnowskiego jest relacją z faktycznie przeprowadzonych spotkań pedagogiczno-katechetycznych z młodzieżą. Spotkania te autor nazywa „prekatechezą egzystencjalną”.

„Opisanych tu prób nie można jeszcze nazwać katechezą w ścisłym tego słowa znaczeniu — czytamy we wstępie — ponieważ brakuje im spójnego, systematycznego układu. Są one raczej jej przedpolem, czyli tzw. prekatechezą. Zmierzam w nich do przygotowania terenu dla Łaski Bożej, która dotyka samej najgłębszej egzystencji człowieka i przeobraża ją do gruntu” (s. 8).

Taki sposób dzielenia się własnymi doświadczeniami w dziedzinie katechezy, dotąd raczej w literaturze niespotykany, stanowi cenne źródło wiedzy o metodach pracy z młodzieżą. Pozwala również na ciągłe analizowanie i korygowanie własnego postępowania katechety.

Książkę można podzielić na dwie części. Pierwsza, na którą składają się trzy rozdziały zatytułowane: *Cwaniaczki, Grupa Niedzielna i Ministranci*, jest dokładną relacją z przebiegu spotkań z trzema grupami młodzieży. Druga, nosząca tytuł: *O co właściwie chodzi?*, przedstawia podstawy teoretyczne oddziaływań wychowawczych autora.